

ROČNÍK II. 1931.

ČÍSLO 1.

SBORNÍK

JEDNOTY POTOMKŮ POBĚLOHORSKÝCH EXULANTŮ-POKUTNÍKŮ A PŘÁTEL RODOPISU V PRAZE.

Rodopis - Historie - Vlastivěda.

Vychází 1/4letně. — Majitel, nakladatel a vydavatel spolek: Jednota potomků pobělohorských exulantů-pokutníků a přátel rodopisu v Praze. — Rediguje dr. Vincenc Matina. — Redakce, administrace a expedice Praha II., Jircháře 10. — Telef. 438-76. — Odpovědný redaktor dr. Jan Rejsa. — Předplatné: ročně Kč 12.—, jednotl. číslo Kč 3.—. — Příspěvek členský: členové činní Kč 36.—, přispívající Kč 24.— za správní rok. — Zápisné Kč 3.—. Užívání novin. známek povoleno výn. řed. pošt ze 17. prosince 1929 č. 278762/VII 1930.

OBSAH:

	Str.
Dr. V. J. Matina: Rozsudky a konfiskace pobělohorské	2
Dr. Jan Rejsa - Kolšovský: Právní stav v Čechách po bitvě na Bílé Hoře	9
Rodopis	12
Zpráva jednatelská	13
Důležité upozornění pp. členům	14

P R A H A 1931

NÁKLADEM „JEDNOTY POTOMKŮ POBĚLOHORSKÝCH
EXULANTŮ-POKUTNÍKŮ A PŘÁTEL RODOPISU“

V PRAZE II., JIRCHÁŘE 10.

TISKL „ORBIS“, PRAHA XII.

Dr. V. J. Matina:

ROZSUDKY A KONFISKACE POBĚLOHORSKÉ.

(Předneseno 8. listopadu 1930 v Jednotě potomků pobělohorských exulantů-pokutníků a přátel rodopisu.)

Přidrzuje se líčení historika Tomáše V. Bílka v jeho dějinách Konfiskací v Čechách a přihlížeje k pracím Denisovým, Kroftovým, Pekařovým a Práškovým, dovoluji si předvésti celkový nástin bezpráví, jež spáchána byla nejen na celé zemi české, nýbrž i na jejích rodech a těchto potomcích.

Jak císař Ferdinand II. se konfiskací v království českém ani dočkati nemohl, vidno z toho, že potrestání stavů odbojných konfiskováním statků stanoveno již jednak cis. dekretem ze 6. srpna r. 1619, jednak úmluvou s cis. vojevůdcem Buquoyem. Již při prvním vpádu cis. vojska do Moravy a Čech l. 1618 a 1619 byly vojskem zabrané statky zastavovány za peníze na vydržování cis. vojska zapůjčené. Již tehdy dle návrhu Viléma Slavaty z Chlumu a Košmburku stanoveni komisaři, kteří na zabraných statcích správu císařskou zaváděli.

Po bitvě bělohorské pak již dne 25. listopadu cis. listem Vilémovi Slavatovi nařízeno konfiskování statků všech rebelů. O tomto blahodárném působení podává císaři zprávu kníže Lichtenstein již 9. prosince 1620. Podobné hlášení činí císaři 27. prosince Don Baltasar de Marradas. Dokonce i dlužníci rebelů vyzváni, aby přihlásili veškeré vypůjčené kapitály. Dále zakázáno vyvážeti ze země majetek, k čemuž zřízeny na hranicích stráže, rovněž i po všech uschovaných věcech bylo bedlivě pátráno.

Patenty z 24. a 31. prosince 1620 nařízeny soupisy veškerého obilí. 26. prosince zrušeny veškery dekry pod titulem direktorů nebo Friedricha Falckého vydané. Podobně i v říši německé zabavováno uschované jmění českých povstalců, a tito zatýkáni.

17. ledna jmenován místodržícím království českého Karel z Lichtensteina. S mužem tímto, jenž pro národ náš stal se tak neblaze proslulým, setkáváme se vlastně již na sněmu brněnském v prosinci 1618, kde podařilo se Karlu ze Žerotína společně s kardinálem z Ditrichštejna a Karlem z Lichtensteina odvrátiti Moravany od spolku s Čechy. Toto rozhodnutí bylo velmi osudné. Kdyby se bylo vojsko stavů moravských i rakouských včas spojilo s Thurnem, byl by císař sotva odolal náporu stavů českých. Po druhé setkáváme se s Karlem z Lichtensteina v dubnu 1619, když hrabě z Thurnu vtrhl s vojskem do Moravy, a sjezd stavů moravských sesadil a uvěznil zemského hejtmana Ladislava z Lob-

kovic, Karla ze Žerotína a kardinála z Dietrichštejna. Tu Karel z Lichtensteina slibuje, že chce býti se stavy zajedno a krev i statky své obětovati, jen aby ponechán byl na svobodě.

6. února 1621 nařídil císař listem Karlovi z Lichtensteina, aby uvěznil všechny někdejší direktory a osoby, které proti císaři se provinily, což provedeno 20. února. Dekretem ze dne 12. února komise k vyřízení tohoto hrdelního procesu vložena na knížete Karla z Lichtensteina, jemuž přiděleno 11 komisarů. Jako král český měl Ferdinand II. právo pohnati provinilce před svůj soud, avšak nikoliv ustanovovati, aby proti nim zaveden byl zvláštní pořad spěšný a krátký proces práva dle velikosti přečinů, provinění a urážky velebnosti císaře, čímž ignoroval úplně maje- stát Rudolfův z r. 1608, který pomíjí urážky královské důstoj- nosti a zrušuje pokutování ztrátou statků, šlo-li o provinění proti králi a zemi.

Cís. listem ze dne 22. a 29. ledna 1621 vyhlášena *klatba proti kurfirstovi Fridrichovi*, rovněž i proti vojevůdcům českým, Anhal- tovi a Hohenlohoovi. 17. února vyzval Lichtenstein na soud veřej- ným listem *veškery osoby*, které po bitvě „ze země“ *ujely*. 13. března přibyli z Vídně do Prahy císařští komisaři Fridrich z Talmberka, dr Otto Melander, dr Jan Wenzel a Wolf Vilém Laminger.

Dr Melander a dr Kaper převzali službu sekretářskou. Jako královský zástupce a žalobník jmenován Příbík Jeníšek z Újezda.

Ustanovením této komise porušil císař ještě hůře právo zemské, neboť do této komise jmenoval osm cizinců, neznalých práva čes- kého, a pouze čtyři příslušníky království českého. Cizincem byl vlastně i Karel z Lichtensteina, poněvadž nebyl obyvatelem krá- lovství českého. Proti komisi této podali čtyři její čestí členové protest ve formě připomenutí, žádající, aby král na soudě nad obviněnými zasedl sám, nebo dal se zastupovati osobou, dle zem- ského zřízení způsobilou. Připomenutí však dbáno nebylo.

První zasedání této komise bylo 16. března, a soudní jednání proti 17 uvězněným direktorům započalo 29. března. Dne 5. dubna vyhlášen rozsudek na *rebely zběhlé*, kteřížto *za psance* se uznávají a vyhláší, na hrdla i životy jejich všechněm vůbec i jednomu každému obzvláště svobodná moc se dává, a statky jejich všelijaké komoře král. českého ihned skutečně se přisuzují. Jména pak 30 osob těchto na tabulkách napsaná, od kata na šibenících všech tří měst pražských dne 23. dubna byla přibita. Dne 26. dubna vy- hlášen nález komise proti osobám, které se účastnily povstání a během jeho zemřely. Památka jejich prokleta a statky kon- fiskovány.

Vyslýchání direktorů počalo 3. dubna, první pak rozsudky zaslal Lichtenstein 17. května císaři do Vídně, kdež definitivně upraveny. Zatím uvězněný Martin Fruwein 7. června vrhl se s Bílé věže do příkopu, kdež nalezen mrtev. Tělo jeho katem rozčtvrceno a na šibenici a rozcestích rozvěšeno.

K veřejnému vyhlášení císařských rozsudků stanovil Lichtenstein den 19. července v soudní síni nad českou kanceláří na hradě pražském. Obvinění i rozsudky čteny byly německy a potom teprve překládány. Dle těchto rozsudků *odsouzeno bylo 45 osob, hrdla, cti i statků.*

V pondělí 21. června 1621 popraveno mečem dle rozsudku 24 odsouzených. Tuto popravu vykonal kat Mydlář ve čtyřech hodinách čtyřmi meči, načež vykonal exekuci provazem na čtyřech měšťanech. Potom tělo rektora Jessenia za Horskou bránu vyvezené rozčtvrtil a na kolí vtekl. Hlav pak dvanácte, totiž Šlikovu s rukou na ústa položenou, Budovcovu, Kaplířovu, Dvořeckého, Fridricha z Bílé, Otty z Losu, Michalovcovu s rukou, Kochanovu, Štefkovu, Koberovu, Jesseniovu s kusem jazyka a Haunšildovu s rukou na věži mostecké pruty železnými přibil, takže jich šest do staré Prahy, šest k Malé straně hledělo. Rupplova však hlava na pranýři staroměstském byla přibita. Hlavy Hošťálka a Šultyse odeslány byly po pacholcích katových do Žatce a do Hory Kutné, kdež na bráně městské byly přibity.

Následujícího dne vykonány tresty *vymrskáním*. Osoby *k vězení odsouzené* odvezeny 29. dubna na hrad Zbiroh, podobně vězněno později i *na Křivoklátě*. *Po exekuci zabrány ihned statky popravených*. Dne 7. května 1622 vyhlášen sice všude *generální pardon*, ale zároveň vyzván každý provinilec, aby sám písemně ze svých vin se vyznal, rovněž pak i města vyšetřována. Obviněné osoby prokazovaly nevinu svou tím, že odesílaly na různé osoby cedule řezané o vydání jim *svědomí (svědectví)*, co o nich kdo věděl.

Poněvadž mnohé osoby, nedoufajíce ve své obhájení, potají statky prodávaly, *zakázáno* patentem ze dne 12. srpna 1622 *odprodávání všelikého majetku* pod hrozbou propadnutí statku. 14. července *odsouzena celá řada šlechtických osob* hrdla, cti i statků, protože *se nedostavily* před cis. komisi.

Rovněž tak *obesílání dědicové* osob provinilých, nikdo však z nich ani z dědiců osob při komisi hrdelní již odsouzených *nedvolával se k privilegiu od krále Rudolfa II. stavům českým r. 1608 udělenému*. Tím via facti zrušen generálním pardonem Rudolfov Majestát z r. 1608, ač výslovně nikdo zrušiti si jej netroufal. Teprve 31. července 1622 podává Lichtenstein císaři

návrh na zrušení jeho, když Albrecht z Waldsteina jakožto poručník Jindřicha Jiřího Smiřického podává proti konfiskačním náležům odpor opřený o právo a Rudolfův Majestát. Ale, jak praví prof. J. V. Prášek, „odpor jeho nebyl upřímně míněn, nýbrž vzbuzuje bezděky dojem, že byl hrou mezi Albrechtem z Waldsteina a Karlem z Lichtensteina smlouvenou, aby oba obohatili se z majetku rodu Smiřického“. Waldstein totiž nesetrvává na nezvratném právním stanovisku, nýbrž již 2. listopadu 1622 podepisuje úmluvu, již postupuje král. fisku polovici statků, které někdy Albrechtu Janu Smiřickému náležely, protože prý odpor král. prokurátora proti jeho, totiž Waldsteinovým námitkám jest po právu. Již 21. ledna 1623 prodal Waldstein smiřické panství Kostelec nad Černými lesy s Klučovem, Uhříněves s Řičany a Koloději, Škvorce a Chřenice Karlovi z Lichtensteina za 600.000 kop gr. míš., z čehož ještě slevil 266.666 kop, zbytek pak kupec zaplatil v pověstné „dlouhé“ minci.

Z celého jednání jest vidno, že veškery konfiskace děly se proti znění privilegia obsaženého v Majestátu Rudolfově, tedy proti-zákonně.

Návrhy Lichtensteinovy, aby konfiskace provedené cis. vojskem před bitvou na Bílé hoře staly se trvale právoplatnými, dále aby *pardon* udělený osobám provinilým od *kurfirista saského* jako cis. komisaře 14. listopadu 1620 *nebyl* těmto *uznáván*, schváleny císařem.

Že Lichtenstein nebyl ve svých úsudcích milostivější než císař, svědčí jeho zpráva z 28. ledna 1623 k případům odsouzeným cis. komisí *pari numero*, kdy císař potrestání promíjel nebo mírnil. Lichtenstein tvrdil zde, že by udělování takové milosti mělo následky škodné, jsouc na újmu důstojnosti cis. komise.

Rozsudky konfiskační zanášeny *do protokollu condemnatorum*, opis pak s příslušným napomenutím dán odsouzenému.

Rozsudky komise, jež zněly na úplné prominutí, byly buď *cum* nebo *sine clausula*. To znamenalo, že provinilci pardonováni s výminkou měli později penízem přispěti na vystavění *collegia nobilium*, ústavu k výchově šlechtické katolické mládeže.

Jak kruté byly nálezy konfiskační komise vidno z toho, že měl král. fiskus právo i tehdy, *když jen díl i nejmenší* nějakého statku fisku náležel nebo *v pokutě případl*, celý statek vzíti a prodati, avšak zaplatiti se mělo tomu, který by také nějaký díl na takovém statku měl to, co slušného býti mohlo.

Ani statky nápadní (*fideikommissní*) dle nálezu komory české ze dne 18. srpna 1623 nebyly vyňaty z konfiskace, což dokonce cis. listem z 24./4. 1624 nařízeno, ba ještě novelou cis. Ferdinan-

da III. stvrzeno. Že milost pardonu nebyla tak znamenitá, vyplývá z dobrého zdání komory české z 18. srpna 1623, že *pardonované osoby, byly-li nekatolíci, byly nuceny ponechané jim statky prodati osobám katolickým*. Ba i při úplném pardonu *pozbývají* osoby i města svých *pohledávek i jistin*, které vloženy byly na jiných statcích *konfiskovaných nebo byly za král. komorou a vymazány* tyto vložené jistiny z desek zemských.

Hůře různými patenty dobýval Lichtenstein dluhy z osob, které provinilým dlužny byly, neboť nikdo k placení se neměl.

Některé osoby, které pro své menší provinění v čas vzpoury v pokutu upadly, při komisi konfiskační místo ztráty pátého dílu jmění odsouzeny byly tak, že statky jim z dědictví jsou vzaty *a pod léno manství zanechány*.

Statky tyto z desek zemských vymazány a *do desek manských dvorských zaneseny*. Celkem odsouzeno k manství 112 osob, ve skutečnosti však pouze 86 osobám 116 statků z dědictví vzato a pod léno k manství zachováno.

Cís. resolucí z 10. února 1623 poručeno bylo Lichtensteinovi, aby nebyly vyhlášeny rozsudky týkající se osob ženských, které buď samy neb se svými manžely ze země ušly a nepostavivše se před komisi dle patentů hrdla, cti a statků byly odsouzeny.

Rovněž tak nepotvrzeny rozsudky komise konfiskační, jimiž odsouzeny byly jmění svého mnohé vdovy nekatolické proto, že v čas vzpoury ze statků svých na rozkaz direktorů vypravily lid svůj a odváděly berně stavům odbojným. Dne 3. října 1623 *zrušena komise konfiskační*, ale poněvadž veškery procesy nebyly dosud plně projednány, r. 1626 komise konfiskační opět *obnovena*. Celkem odsouzeno 680 osob. K vyšetřování dluhů a pohledávek na statcích konfiskovaných ustanovena *Commissio liquidationis et revisionis*. Dle schváleného návrhu této komise *dluhy v čas povstání vzešlé* placeny býti neměly. Rovněž *zrušeny* cís. resolucí z 20. září 1623 *veškery smlouvy, nálezy, zápisy do desk zemských vložené a vymazány*.

Commissio revisionis měla dle instrukce především vyšetřiti věna a požadavky vdov a sirotek, jakož i manželek osob provinilých. Dle návrhu této komise *nebyly vůbec vypláceny úroky z peněz zadržných*.

Komise tato napáchala mnoho zla, neboť protahovala vyšetřování do nekonečna. Mimo to nedostalo se ještě v r. 1690 celé řadě dědiců osob odsouzených ničeho na díly z milosti jim ponechané. Proto když mnoho pretendentů do nejvyšší nouze přivedeno, *commissio revisionis* 1691 zrušena.

Krutost Lichtensteinova zjevně opět ukazuje se při *pokutování měst*, neboť ač resolucí císařskou ze dne 26. července 1621 nařízena pro města pokuta mírná, Lichtenstein odnímá celé řadě měst statky veškery, tak že tato úplně na mizinu přicházejí. Pokud *pokutování osob stavu městského* se týká, vyšetřování jich svěřeno rychtářům císařským. K vykonávání inquisice nad stavem městským nařízena byla zvláštní komise: *commissio inquisitionis ob rebellionem*, kterážto teprve 9. srpna 1624 zrušena, a měšťanům účastným vzpoury ukládány pokuty peněžité.

Cís. listem z 16. ledna 1621 nařízeno knížeti Lichtensteinovi opatrovati na válečné potřeby půjčky na statky konfiskované. V těchto půjčkách zastaveny byly mnohé statky, již za času vzpoury cís. vojskem obsazené, různým císaři věrným osobám, ba později jim i prodány. Těm, kteří měli od direktorů statky zabavené a škodu utrpěli, v náhradu některé statky konfiskované postoupeny.

Různé osoby ve službách císařských stojící dožadovaly se prodeje konfiskovaných statků.

K prodávání statků konfiskovaných dáno 29. září 1622 plnomocenství knížeti Lichtensteinovi. *Prodejní smlouvy* pak vkládány do *Nových kvaternů při deskách zemských*.

Odhadování statků konfiskovaných uloženo zvláštním komisařům, kteří měli zasílati odhady královské komoře, co oni ovšem vždy nečinili. *Odhady statků konfiskovaných* děly se obyčejně *nesprávně a nespravedlivě*, neboť mnohé věci při odhadu úplně vypuštěny, jiné málo oceněny, takže odhady sotva třetiny nebo čtvrtiny pravé ceny dosáhly. Tak na př. statky Dubeč a Kyje *prodány byly samotnému knížeti Karlu z Lichtensteina* za sumu odhadní 34.000 kop míš., ačkoliv za 150.000 kop stály. Mnohé statky dokonce i *pod sumou odhadní* byly prodány. Prodáváním zabavených statků za nízké ceny trpěl ovšem škodu i král. fiskus. Ale ještě větší škodu utrpěl fiskus královský i osoby odsouzené části svého statku tím, že kupní cena za statky prodané byla placena špatnými penězi, t. zv. lehkou nebo dlouhou mincí, která se hodnotou nerovná ani osmině mince dobré. A tuto špatnou minci vyráběla společnost, již bylo pronajato r. 1622 ražení mincí v Čechách, na Moravě a Rakousích a jejímiž podílčníky byli Karel z Lichtensteina a Albrecht z Waldsteina. Jak ohromný dosah měl tento úžasný podvod, je patrné z toho, že dědic Lichtensteinův měl r. 1627 nahraditi král. fisku přes 10 milionů zlatých, kdežto Albrecht z Waldsteina již r. 1625 dal císaři náhradou za statky zaplacené lehkou mincí dobrovolně 200.000 zl. (Kamil Krofta: Bílá hora).

Dokonce podává v květnu a červnu 1625 komora česká císaři zprávu, že některé osoby duchovní i světské ujaly se statků, náležejících osobám pro účastenství ve vzpouře odsouzeným, pokládajíce sobě k nim, jakožto pánové gruntů, právo pokutní.

Nesprávnosti tyto došly tak daleko, že v 1625 nařídil císař *zvláštní komisi k vyšetřování škod* král. fisku při prodávání a postupování statků konfiskovaných učiněných, t. zv. *král. hlavní komise komorní*, již ku pomoci byla t. zv. *Oberassistentz-Commission*. Mezi těmi, kteří král. fisku škodu učinili, byl i známý Pavel Michna, proti němuž však proces právní z jiných příčin zastaven. Od mnohých právních exekucí bylo nutno upustiti, protože zatím mnohé statky konfiskované ve třetí až čtvrté ruce se nacházely.

Osobám *některého dílu jmění odsouzeným*, protože statek konfiskovaný prodán, peníze odvedeny král. komoře, z dílu ponechaného neplaceny ani úroky. A píše profesor Pekař ve svém spise *Bílá hora*: „Náleží k nejtrapnějším dojmům našich dějin doby pobělohorské, čteme-li přímluvné dopisy zahraničních mocí (zejména kurfiřta saského), aby česká vláda pomohla přece ubožákům k jejich právu, vidíme-li, jak česká komora vede dluhy také ve stále evidenci, jak připočítává dlužné úroky a jak přece není s to se vyrovnati, ano jak, aby nemohla býti žalována, vyžaduje si od sněmu zákonné moratorium! Od let čtyřicátých války třicetileté až do 19. stol. povoloval co rok český sněm toto moratorium, jež znamenalo vlastně, že král český nemůže býti pro své české komorní dluhy žalován! Suma dlužná, jež r. 1653 činila 8 a půl mil. zl., vzrostla do r. 1711 na 22 milionů a nebyla, rozumí se, splacena nikdy.“ Mnozí z odsouzených pozbyli i těchto dílů jim z milosti ponechaných, když se ve lhůtě vyměřené při komisi liquidationis a revisionis nepřihlásili.

Mnohé statky *postoupeny byly cís. vojevůdcům odměnou* za jich služby vojenské. Tak hrabě Buquoy obdržel již v r. 1620 statky švaberské: Nové hrady, Rožmberk a Libějovice, dále Žamberk a Cuknštein.

I jiným *císařským věrným* dostalo se konfiskovaného majetku. Opět vidíme, jak cís. reskriptem ze dne 9. března 1622 ponecháno bylo *knížeti Karlu z Lichtensteina všecko stříbro falckraběte Fridricha*, které po vzetí Prahy ukořistil.

Mnoho statků *darováno též osobám duchovním a klášterům*. Suma všech darů obnášela skoro 5 milionů zlatých.

Nejvíce statků konfiskovaných prodáno bylo Albrechtovi z Waldsteina a darováno mu ze sumy trhové 400.000 zl.

Karlovi knížeti z Lichtensteina postoupeno statků za 310.563 kop.

Osobám ze země zběhlým ve městech statky ve prospěch král. fisku zabaveny.

Mírem dne 30. května 1635 mezi císařem a kurfirstem saským uzavřeným zajištěno, že ti emigranti, kteří jen pro náboženství se vystěhovali a proti císaři hrubě se neprovinili, mohli vyhledávati i užití toho, cokoliv by jim podle smluv, dědictví neb jinak náleželo. Podobně zaručeno i mírem westfálským. Než komorou král. 27. června 1651 nařízeno všem cis. rychtářům, by emigrantům bez vůle a nařízení komory nepropouštěli statků a spravedlností jejich, v sequesteru zůstávajících.

Když do služeb švédského krále Gustava Adolfa a kurfirsta saského vstoupili mnozí emigranti čeští, z nichž velký počet roku 1631 se Sasy se vrátil, bylo proti nim užito zemského řízení z r. 1627, statky jejich konfiskovány a jejich manželky a děti za nimi poslány býti měly. Albrecht z Waldsteina proto zvláštní komisi, t. zv. fridlandskou, ustanovil. Než kolo světa se točí, a tak v r. 1634 vykonána opět konfiskace majetku Albrechta z Waldsteina a jeho přívrženců.

Dle výkazu jmění a statků král. fisku konfiskacemi případných, odsouzeno bylo, jak výslovně praví Bílek, 658 osob, jimž konfiskováno bylo 789 statků, 220 domů a 41 vinic, což vše v jedné sumě na 24,276.885 zl. rýn. bylo odhadnuto, se statky pak měst konfiskováno celkem na 30 milionů, což ve skutečnosti reprezentovalo sumu aspoň 90—100 milionů zl. rýn.

Může se říci, že skoro tři čtvrtiny království českého byly konfiskovány.

Dr. Jan Rejsa-Kolkovský:

PRÁVNÍ STAV V ČECHÁCH PO BITVĚ NA BÍLÉ HOŘE.

Vítězný uchvatitel Ferdinand II. jako předurčený panovník český za svého předchůdce Matyáše byl si vědom norem, vyplývajících dle zřízení zemského, jimiž bylo definováno tehdy platné české právo, které ale právem vítěze stornoval, když po krátké několikaměsíční pomlce jal se ono uplatňovati.

Majestát Rudolfa II. r. 1608 stvrdil požadavky českého zemského sněmu, aby zemský soud, kterému jedině dle zemského zřízení příslušelo rozhodovati za předsednictví králova, nebo členů

jím stanovených, řídil se právem v zemi obvyklým. Rudolf II. uvedeného roku ve čtvrtek po Navštívení sv. Alžběty slavně prohlásil: „od týchž všech a všelijakých pokut, propadení statkův mohovitých i nemohovitých, na čem by koliv byly a záležely, nic na všem nevyměňující v jakýchkoli příčinách, v proviněních, nám náležejících, od sebe i na místě budoucích králův Českých — — — docela upouštěti ráčíme. A komužbykoliv buď na čest a hrdlo společně aneb obzvláště a rozdílně na čest neb na hrdlo toliko šlo, takového každého pokuta zřízením zemským budoucí krále České v žádné pokutě na budoucí věčné časy nepřicházelo a přicházeti nemohlo, než toliko na nejbližší krevní přátely — — — Jakož pak i budoucí krále Český v tom vysoce zavazujeme, aby často psané stavy království našeho Českého při této naší jim a na nás dobře a věrně zasloužené milosti jměli, drželi a neporušitelně (ač se chtějí božího trestání uvarovati) zachovati.

Anobř jestliby kdo z budoucích králů Českých něco takového, co by nejméně proti této naší milosti čelilo neb se vztahovati se chtělo, pod jakoužkoli barvou a způsobem obmejšleti a před se bráti chtěli, nebudou povinni stavové království Českého nynější i budoucí k tomu povoliti: nýbrž mají se této naší milosti stále a pevně držeti, a od ní nikoli neupouštěti. Ano také kdoby koli tohoto k tomu radil nebo napomáhal, ten a takový každý aby předně svou čest ztratil a potom z země beze vši milosti vyhnán byl a na věčné časy i s dědici svými zase nežádáným vymyšleným způsobem (v čem jim duchovní ani městské právo sloužiti moci nebude a nemá) do téhož království navracovati se nemohli a to pod propadením hrdla, statek pak takového aby na zem připadl.“ (Desky zemské CXXXV A, 26.) Toto ustanovení týkalo se zvláště provinění proti králi a zemi, pojmu velezrady, jež byla stihána ztrátou cti, hrdla i statků v omezení, že byly fideikomisní statky rodinné vyňaty z dosahu pokut jakožto rodinné a nikoliv jako majetek dočasného uživatele. Viz zřízení zemské K 37 A 8. Právo městské M 27. Viz Codex Theodosiani Jacobi Cuiavii liber IX., f. 259: Si quis pro crimine suo occidi vel damnari meruerit, crimen cum auctore suo deficiat. Bona vere ad filios vel heredes legitimos pertinebunt, nisi forte maiestatis crimine damnatus sit aliquis, quorum etiam filios de bonis damnati patris jubemus fieri alienos.

Česká šlechta chránila svou hmotnou posici, že dala si stvrditi, čeho se domohla, zlatou bullou na hradě pražském 1608. Zločin zanikal smrtí původců. Obdoba situací v zemích evropských přinutila české stavy k formulaci svých požadavků. Definice ochran-

ného tohoto opatření měla na zřeteli rodinné zájmy, aby statky přišly pouze krevním přátelům v případě pokuty a nikoli králi, výslovně trestnost toho jednání uvádějice, kdož by proti němu jednali. Tato smluvní praejudice mezi panovníkem a stavy, tvořící nové právo, zmiňuje se jasně o jeho dvou složkách, že (1) soud zemský trvá pravoplatně za předsednictví králova nebo jeho zástupců, (2) jedná-li se o ztrátu cti a hrdla pokutovaného.

Ferdinand II. však dekretem z 12. února 1621 nařídil „spěšný a krátký proces práva“ (J. Bílek: Dějiny konfiskací v Čechách XXXIV.), dal sestavit zvláštní *commissio executionis*, čímž porušil právní řád zemského zřízení v království českém. Dále jmenoval Ferdinand jejím předsedou Karla z Lichtensteina, který byl stavem moravským, nezvyklým poměrů právních v Čechách, čímž opět porušil zákonné zřízení jako se jej hrubě dotkl, jmenovav pouze čtyry členy komise příslušníky království českého. Ostatní komisaři z Rakous a z Říše postrádali právní kompetence, aby v komisi zasedali. V kterých příčině čeští přísedící komise podali Ferdinandovi II. mírný písemný rozklad, dovozuje, že právní řád země české nepřipouští v příčině „*laesae maiestatis*“ jiných zvyklostí, než panovníka jako předsedu nebo řádně stanoveného zástupce, nikoli však dosazeného, nýbrž zvláštní plnou mocí opatřeného, jako zástupce krále českého. (Bílek XXXV.) O porušení českého práva postaral se Lichtenstein dobrozdáním daným císaři, kterým pokládá nařízené soudní řízení v dané formě diktátu za postačující a prospěšné.

Právo české bylo porušeno:

1. místo jen oprávněného soudu zemského povolán byl a dosazen mimořádný soud, zřízení zemskému neznámý,
2. soud složen ze dvou třetin cizinců, neznalých práva a zvyklostí království českého,
3. mimořádný soud obdržel právo při rozhodování nedbati majestátu Rudolfa II. z r. 1608 ve příčině statků.

Zajímavost jest, že Ferdinand Albrechtovi z Valdštýna přiznal polovici fideikomisu Smiřických, když Valdštýn dovolával se, byt z jiných pohnutek, právního zemského zřízení českého.

Ferdinand II. byl 6. června 1617 za krále přijat po velikém nátlaku, nikoli svobodnou volbou z dobré a svobodné vůle, což bylo plným právem stavů českých. Porušiv smluvní podmínky tím, že brojil proti Čechům a hubil zemi mečem, ohněm, pohnul český sněm k tomu, že 19. srpna 1619 se tento sbor usnesl, aby Ferdinand nebyl k vládě připuštěn. Okolnost, že řádné a svo-

bodné usnesení tohoto sněmu nebylo nikdy odvoláno, vytvořila nový právní stav, že jeho práva královská v Čechách zanikla. Ferdinand II. tato práva nevykonával jako zákonný panovník, nýbrž jako uchvatitel. Tím je patrné, že všechny jeho činy neměly právní sankce. (Prof. Dr. Prášek, T. Bílek.)

ROZHLEDY RODOPISNÉ.

Nejpozoruhodnější událostí v životě naší Jednoty jest přihláška našeho nejnovějšího člena, jímž jest slečna Gerta Viktorie Figulusová, poslední přímý potomek našeho slavného učitele národů Jana Amosa Komenského. Zajímavá jsou její data rodopisná. *Komenský* (nar. 28./3. 1592, zemř. 15./11. 1670), oženil se 3. září r. 1624 s *Dorotheou*, dcerou českobratrského faráře Jana Cyrilla, se kterou měl celkem pět dětí, a to Daniela (zemřel r. 1694), Dorotu (provdanou Molitorovou, jež však, jakož i dvě další dceryšky Komenského, zemřela dříve než otec) a *Alžbětu*, která se provdala po smrti své matky (jež zemřela v srpnu 1648) dne 19. září 1649 za českobratrského kazatele *Petra Figulusa-Jablonského*. Tito měli děti: 1. *Daniela Arnošta*, nar. 20./11. 1660 v Gdansku, zemř. 1741 jako biskup českobratrský a předseda Král. akademie věd v Berlíně. Syn jeho Pavel Arnošt, nar. 1693, zemř. 14./12. 1767 ve Frankfurtě n. Odrou jako učenec. 2. *Jana Theodora*, nar. v Gdansku 1665, zemř. 28./4. 1731 v Berlíně, rovněž učence, neženatého. 3. *Petra*. 4. *Samuela*.

Samuel Figulus, nar. 27./12. 1656 v Gdansku, tvoří třetí generaci. Čtvrtá generace jest *Jan Figulus*, nar. 27./9. 1586, zemř. 13./4. 1660. Pátá generace *Samuel Figulus*, nar. 1724, farář českobratrské obce v Husinci u Střelína, jeho manželka Anna byla rozená Kahlová. Šestá generace je *Karel Alexandr Figulus*, nar. 24./12. 1764 v Husinci, s chotí *Julianou Dorotou Hankovou*, nar. 4./2. 1771.

Jejich děti: 1. Karel Bedřich Julius, lékař, zemř. ve Vratislavi 1857. 2. Vilém, lékař, svobodný. 3. Vilemína, provd. Oppermanova. 4. Augusta, provd. Langeova. 5. *Theodor Figulus*, MUDr., nar. 3./6. 1813 v Novém Městě v Horním Slezsku. Jako lékař ve Frankenstejně oženil se 30./7. 1844 s *Annou Stephanyovou*, nar. 19./3. 1824, zemř. 24./10. 1902 a tvoří sedmou generaci.

Z manželství zůstalo na živu pět dětí:

1. Alexander Figulus, Dr. Phil., zemř. svob. 1880.
2. Emmy, nar. 1851, provdaná za MUDra Rob. Fischera.
3. Max Figulus, nar. 2./8. 1853, padl ve světové válce.
4. Gertruda, zemř. za svobodna.
5. Jiří Viktor Figulus.

Tento narodil se 23. ledna 1858, absolvoval školu průmyslovou, odejel r. 1880 do Kapského města v Jižní Africe. Pracoval pak v různých povoláních v Kimberley, v Bečuanii a v Pretorii. 1899 jako dělostřelecký kapitán búrský raněn a jako anglický zajatec odvezen na ostrov sv. Heleny. V roce 1911, 31./8., oženil se s *Annou Louisou Kloseovou* z Peilau v Horním Slezsku, jež též náhodou ocitla se v Jižní Africe. V Randgate u Randfonteinu narodila se pak 22. prosince 1912 dcera Gertruda Viktorie.

Ve světové válce konal Jiří Viktor Figulus platné služby v armádě anglické. Zanášeje se vždy studiem kroniky rodové i dějin národa českého, seznámiv se pak v Jižní Africe s krajanými českými, hlavně Vladislavem Boučkem z Malé Skály, přijíždí Jiří Figulus k 300. výročí kruté exekuce pražské do své staré vlasti, aby večer před 21. červnem 1921 na radnici Staroměstské účastnil se tryzny za mučedníky bělohorské. Opatřiv českou výchovu dítěte, odejel 11./12. 1921 ještě jednou do Jižní Afriky, odkudž se však po nezdarech vrací 19. prosince 1922 zpět do Prahy, kdež nastupuje místo konsultenta při úřadu pro zahraniční obchod, které zastává až do své smrti 27. července 1927. Jako poručníci svému dítěti Gertě ustanovuje Jiří Figulus ženu ušlechtilou a vzácného charakteru, paní Marii Carmineovou, jež za pomoci Národní rady československé pečuje o duševní rozvoj své svěřenky.

Z ostatních potomků Karla Alexandra Figulusa zajímá nás Augusta, provdaná Langeova, jejíž dcera Alexandra provdala se za MUDra Richarda Wollenhaupta, jejichž syn František Wollenhaupt, lesmistr v Hranicích na Moravě věnoval se studiu rodinné historie J. A. Komenského. O celé otázce pojednává obsírně a zajímavě Augustin Seifert v Našem Zahraničí, roč. I, sv. 4. roč. II, sv. 2. a roč. VIII, sv. 4. —

Zajímavé zprávy o *exulantech své rodiny* podává p. Milner z *Jetřichovic*. Úvádí V. Milnera, obchodníka v Düsseldorfu nad Rýnem a jeho syny Arnošta, Richarda, Františka a Karla. Arnošt, roz. 1./8. 1836, měl syna Richarda, MUDra v Lipsku, roz. 6./7. 1871 v Kreuznachu, jenž nedávno přihlásil se za člena naší jednoty. Karel pak měl syna Alfreda, roz. 23./3. 1851 v Bonnu, jenž stal se, jak tvrdí p. Milner z *Jetřichovic*, lordem anglickým a oženil se r. 1926 s lady Edwards Cecilovou, vdovou po bratru lorda Roberta Cecilla, † 25./5. 1925. —

Rodinnou Kroniku Rottovskou 1630—1930 na paměť stoletých narozenin Karoliny Světlé-Rottové vydal v naklad. Ottově Jozef Miškovský. Spisovatel konstatuje emigrování protestantských předků Rottových z Prahy přes ves Milčice na Poděbradském panství do Českého Brodu, kdež opět čekalo je stráživé oko císařského rychtáře a missionářů. Spisovatel vyzdvihuje v celém průběhu důkladně sestavené kroniky houževnatost tohoto rodu, jenž vydal národu svému dvě slavné spisovatelky, totiž Světlou a Podlipskou, a domohl se vedoucího postavení ve světě obchodní. —
M-a.

S P O L K O V É Z P R Á V Y

Rádná valná hromada konána 17. prosince 1930. *Dle zprávy jednatelské* konány dvě schůze členské: 16. května s přednáškou p. A. P. Šlechty „O mystických číslech v rodopisu“ a přednáškou p. prof. dra A. Brožka „O periodicitě v nauce o dědičnosti“ a 8. listopadu schůze s přednáškou dra V. J. Matiny: „Rozsudky a Konfiskace Pobělohorské“. *Verejné projevny*: V předvečer 21. června položen věnec na desku popravených pánů na Staroměstské radnici za účasti obce pražské. Účast deputací na oslavě 80. narozenin presidenta republiky a účast na pohřbu Aloise Jiráka. 8. listopadu položen věnec na mohyly bělohorskou deputací pp.: Jos. Tamchyny a Ervina Kruchiny. Vládě podáno memorandum za vrácení nadace hraběte Straky původnímu účelu. Rozhodnutí nedošlo.

Obec pražská udělila Jednotě subvenci Kč 500.—, za kterou vzdáváme díky.

Pan okresní hejtman v. v. A. P. Šlechta byl za svoje zásluhy jmenován zakládajícím členem bez poplatků.

Na založenou knihovnu přispěli dary pp.: Šlechta, Roman Procházka, Frant. Milner a slečny Trčkovy. Knihovnu a archiv má ve svém domě dr Matina, kamž též přesídlila Jednota i redakce. Budiž proto vše, ať Sborníku nebo Jednoty se týkající adresováno: Praha II, Jircháře č. 10.

Jednatel p. Bořivoj Nesměrák napsal velkou propagační brožuru, za níž vyplacen mu výborem honorář 2500 Kč, poněvadž pilná práce jeho vyžadovala doby několika měsíců. Brožura čeká jen nějakého mecenáše, jenž by ji vydal tiskem. — Zpráva pokladní vykazuje ovšem jen malá aktiva, poněvadž dosavadní prameny finanční jsou velmi slabé. — Dle zprávy redaktorské potěšujícím zjevem v životě našem jest Sborník, jenž svými čtyřmi čísly projevil na počátcích s dostatek životnosti.

Při volbách do nového výboru byli zvoleni tito pánové: předsedou a zároveň redaktorem Sborníku: dr Vincenc Jan Matina; místopředsdou: JUC. Jaroslav Škréta; jednatelem a zároveň zodpověd. redaktorem Sborníku: dr Jan Rejsa; pokladníkem: Josef Tamchyna; archivářem: Otto Bukovský; zapisovatelem: Ervín Kruchina; výbory: dr Emanuel Tamchyna, František Kapoun, Wilibald Kamareit, Václav Čáp; náhradníky: Josef Mlázovský, Václav Talacko, Alois Schumperger; revisory účtů: František Berka a sl. Anna Boloňská.

Činnost nového výboru započala pozdravným telegramem k 70. narozeninám našeho neohroženého vůdce národního, dra Karla Kramáře.

Důležité upozornění pp. členům!

V poslední době bylo velmi bolestno pozorovati, že členové jen v malém počtu schůzí se účastní, ač výbor snažil se dobrými přednáškami schůze vyplniti. Poněvadž zaslouží si toho již přednášející sami pro svoji vykonanou práci, prosí výbor, aby pp. členové všech schůzí laskavě se účastnili a vzájemně se seznamovali, by nejen udržel se dosavadní kontakt, nýbrž by duch Jednoty sílil a rostl. Pomáhejte získávati nové členy a podporujte i dobrovolnými peněžitými příspěvky svůj Sborník, jenž, má-li vyhovovati svému poslání, musí býti obsažnější a co možno nejvíce rozšířen. Platte včas příspěvky členské i předplatné na Sborník. Prosíme každého člena, aby oznámil přesnou adresu při změně svého bytu. Zásilejte doplňky rodopisných badání o svých rodech, neboť hodláme data všech našich rodin uveřejňovati. Oznamujte, kdo jste ochotni účinkovati při společenských schůzích, jež budeme během roku pořádati. — Veškeré příspěvky literární, peněžní i veškeré časopisy buďtež zaslány na novou adresu: Praha II, Jircháře 10.

I. členská schůze s přednáškou pana ředitele dra Volfa koná se v Národním domě na Smíchově dne 28. ledna o 1/28 hod. večerní. Účast všech členů žádoucí.